

دانشنامه

فقه اهل بیت علیهم السلام

تألیف

محمد تقی راشدی خوانساری

جلد سوم

آیات الأحكام - آیین دادرسی

راشدی خوانساری، محمد نقی، ۱۳۴۲

دانشنامه فقه اهل بیت علیهم السلام / نویسنده محمد نقی راشدی خوانساری / قم: انتشارات انصاریان، ۱۳۹۴ /

ISBN: 978-964-219-560-2 / جلد دوم) / 978-964-219-489-6 / جلد اول)

978-964-219-645-6 (جلد سوم) / 978-964-249-646-3 (دوره)

ج. ۳ (چاپ اول: ۱۳۹۸) (فیبیا)

مندرجات: جلد ۱. ائمه - آروغ

۱- فقه - دایره المعارفها

الف. عنوان

BP5/2/252

۱۳۹۴

جلد ۲. آزادی - آهو

جلد ۳. آیات الاحکام - آیین دادرسی

Islamic Law—Encyclopedias - ۲

۲۹۷/۰۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۱۷۸۳۹

دانشنامه

فقه اهل بیت علیهم السلام جلد سوم

(آیات الاحکام - آیین دادرسی)

نویسنده: محمد نقی راشدی خوانساری

ناشر: انتشارات انصاریان

چاپ اول ۱۳۹۸ - ۲۰۲۰ - ۱۴۴۱

چاپخانه: نگین

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

تعداد صفحات: ۳۸۴ ص.

قطع: وزیری

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۹-۶۴۵-۶ (ISBN)

کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است

انتشارات انصاریان

قم - جمهوری اسلامی ایران

خیابان شهدا - کوچه ۲۲ - ص. پ ۱۸۷

تلفن: ۳۷۷۴۱۷۴۴ (۲۵) (۹۸) دورنما: ۳۷۷۴۲۶۴۷

پست الکترونیک: Int_ansarian@yahoo.com

www.ansariyan.ir

تماس با مؤلف: ۰۹۱۹۱۹۸۱۹۰۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْ لَا نَفَرَ
مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

و شایسته نیست مؤمنان همگی برای جهاد کوچ کنند. پس چرا از هر فرقه‌ای
از آنان دسته‌ای کوچ نمی‌کنند تا دسته‌ای بمانند و در دین آگاهی پیدا کنند و
قوم خود را وقتی به سوی آنان بازگشتند بیم دهند باشد که آنان از کیفر الهی
بترسند؟

توبه: ۱۲۲

عن حمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ : «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَقَّهَهُ فِي الدِّينِ» .
حماد بن عثمان از امام صادق عليه السلام روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
هرگاه خداوند خیر بنده‌ای را بخواهد او را در دین فقیه و دانا می‌گرداند.

الكافي ۱ : ۳۲، باب صفة العلم وفضله

فهرست تفصیلی کتاب

آیات الأحكام

(۷-۱۶)

۸	اهمیت و جایگاه آیات الأحكام
۹	تعداد آیات الأحكام
۱۱	معنای آیات الأحكام
۱۱	تألیف آیات الأحكام:
۱۱	پیشینه تألیف آیات الأحكام
۱۳	چند نمونه از آیات الاحکام
۱۳	نمونه اول:
۱۳	نمونه دوم:
۱۴	نمونه سوم:
۱۶	نمونه چهارم:

آیه

(۱۷-۲۰)

۱۷	احکام آیه به معنای نخست
۱۷	الف - استحباب قرائت بعضی آیات در برخی حالاتها، زمانها یا مکانها
۱۹	ب - استحباب خواندن بعضی آیات در نمازهای مستحبی
۲۰	احکام آیه به معنای دوم

آینه

(۲۱-۲۶)

۲۱	پیشنه
۲۲	احکام فقهی آینه
۲۲	۱- نگاه کردن محرم در آینه :
۲۲	قول اول :
۲۲	قول دوم :
۲۲	قول سوم : تفصیل
۲۳	۲- تطهیر شیء نجس با انعکاس نور آفتاب از آینه :
۲۳	۳- استفاده از آینه در قصاص چشم :
۲۴	۴- نگاه کردن به تصویر نامحرم در آینه :
۲۴	قول اول : مطلقاً جایز است
۲۴	قول دوم : جایز نیست، مگر در مواردی
۲۵	۵- آینه یکی از راه‌های تشخیص مرد یا زن بودن خشتی
۲۵	آداب نگاه کردن در آینه :

آیین دادرسی

(۲۷-۳۵۱)

۲۷	اقسام آیین دادرسی
۲۸	۱- آیین دادرسی مدنی
۲۸	۲- آیین دادرسی کیفری
۲۸	۳- آیین دادرسی تجاری

۲۸	پیشینه دادرسی
۲۹	پیشینه دادرسی و شیوه قضائی در عربستان پیش از اسلام
۳۰	دادرسی در عصر پیامبر:
۳۳	ویژگی آیین دادرسی اسلامی
۳۴	آیین دادرسی از دیدگاه فقه امامیه
۳۴	منابع آیین دادرسی در اسلام
۳۴	۱- کتاب
۳۶	۲- عمل پیامبر (سنت نبوی ۶)
۳۶	۳- روایات
۳۹	۴- عقل
۴۱	مقررات آیین دادرسی
۴۱	صلاحیت قاضی
۴۱	شرط اول - بلوغ
۴۱	شرط دوم - عقل
۴۱	شرط سوم - اسلام
۴۲	شرط چهارم - ایمان
۴۵	شرط پنجم - عدالت
۴۷	ادله اعتبار عدالت
۴۷	الف - قرآن کریم
۴۷	ب - اخبار
۴۷	ج - دلیل اولویت
۴۷	د - اجماع
۴۸	ه - سیره
۴۸	شرط ششم - طهارت مولد

شرط هفتم - علم	۴۹
شرط هشتم - اجتهاد	۵۰
تعریف اجتهاد	۵۰
آیا علم قاضی باید از روی اجتهاد باشد یا می تواند به فتوای مجتهد دیگر قضاوت کند؟	۵۱
قول اول: اشتراط اجتهاد در قاضی	۵۱
ادله قول مشهور	۵۲
۱- روایات	۵۲
۲- اجماع	۵۵
۳- مقتضای اصل	۵۵
یاد آوری	۵۵
قول دوم: عدم اشتراط اجتهاد در قاضی	۵۵
ادله عدم اعتبار اجتهاد	۵۵
جواب از قول دوم	۵۷
تنبیه	۵۷
آیا در حالت اضطرار هم اجتهاد شرط است؟	۵۷
قول اول: جواز	۵۸
قول دوم: عدم جواز	۶۰
حال آیا اجتهاد مطلق شرط است یا مجتهد متجزی نیز می تواند عهده دار منصب قضا شود؟	۶۱
قول اول: اجتهاد مطلق شرط است	۶۱
تنبیه	۶۲
قول دوم: کفایت تجزی در اجتهاد	۶۲
قول سوم: قول به تفصیل	۶۵
آیا علمیت در قاضی شرط است یا غیر اعلم هم می تواند متصدی امر قضاء شود؟	۶۶

۶۶	قول اول:
۶۷	ادله لزوم اعلمیت:
۶۹	قول دوم:
۷۰	ادله قول به عدم اعتبار اعلمیت:
۷۱	قضاوت مقلد:
۷۱	آیا مجتهد می تواند مقلد را برای قضاوت نصب کند؟ و به عبارت دیگر، آیا قضاوت:
۷۱	مطلب اول:
۷۱	قول اول: عدم جواز قضاوت مقلد:
۷۳	قول دوم، جواز قضاوت مقلد:
۷۳	دلیل اول: اطلاق ادله ای که دلالت می کند:
۷۳	مناقشه:
۷۴	دلیل دوم: حدیث ابی خدیجه است:
۷۴	جواب از دلیل دوم:
۷۵	دلیل سوم: در روایات فقط قسم و بینه آمده است:
۷۶	دلیل چهارم: عمومات است:
۷۶	دلیل پنجم: روایت عبدالله بن طلحه:
۷۷	دلیل ششم: مقبوله عمر بن حنظله:
۷۸	دلیل هفتم: روایت حلبی:
۷۸	دلیل هشتم: دلیلی که صاحب جواهر بیان کرده:
۷۹	مطلب دوم، قضاوت مقلد با نصب مجتهد:
۷۹	قول اول: جواز نصب مقلد برای قضاوت:
۸۰	دلیل جواز نصب مقلد برای قضاوت:
۸۱	قول دوم: عدم جواز نصب مقلد برای قضاوت:
۸۲	دلیل عدم جواز نصب مقلد برای قضاوت:

۸۲	مطلب سوم، قضاوت مقلد به وکالت از طرف مجتهد
۸۵	حکم تصدی شخصی که همه شرایط قضاوت را ندارد
۸۵	قول اول: جواز تولیت است
۸۸	قول دوم: عدم جواز است
۸۹	قول سوم: قول به تفصیل است
۹۰	تحقیق مسأله
۹۱	شرط نهم - ذکورت (مرد بودن)
۹۱	قول اول: مرد بودن برای قاضی مطلقاً شرط است
۹۲	ادله قائلان به این قول
۹۲	الف - آیات
۹۵	ب - روایات
۹۵	وجه استدلال
۹۶	ج - اجماع
۹۸	بررسی اجماع نزد فقهای امامیه
۹۹	د - دلیل اولویت
۹۹	ه - سیره مسلمین
۱۰۰	و - رجحان حفظ حجاب و خارج نشدن از منزل
۱۰۰	ز - انصراف نصوص نصب قاضی در زمان غیبت به مردان
۱۰۰	ح - دلیل عقل
۱۰۰	ط - مقتضای اصول عملیه
۱۰۲	مناقشه
۱۰۳	ی - مقتضای اصالت احتیاط
۱۰۳	قول دوم: مرد بودن برای قاضی مطلقاً
۱۰۳	ادله قائلان به جواز

۱۰۳	مناقشه
۱۰۴	مناقشه
۱۰۴	قول سوم: تفصیل
۱۰۵	شرط دهم - کتابت
۱۰۵	شرط یازدهم - بینایی
۱۰۵	قول اول: اینکه بینایی در قاضی شرط
۱۰۶	قول دوم: عدم اشتراط
۱۰۶	نتیجه
۱۰۷	راههای اثبات صفات قاضی
۱۰۹	انتهای ولایت قاضی:
۱۰۹	۱- عزل قاضی
۱۰۹	الف - اسباب عزل قهری (انعزال)
۱۰۹	۱- اموری که رافع اهلیت قاضی برای تصدی منصب قضاوت هستند
۱۱۱	برگشت ولایت قاضی با بازگشت شرط زائل شده
۱۱۱	قول اول: ولایت بر نمی گردد
۱۱۱	قول دوم: ولایت بر می گردد
۱۱۲	قول سوم: تفصیل
۱۱۲	۲- سقوط ولایت قاضی اصل
۱۱۲	قول اول:
۱۱۲	قول دوم:
۱۱۲	قول سوم:
۱۱۳	۳- موت امام یا نایب آن حضرت
۱۱۳	قول اول: قول به انعزال
۱۱۳	قول دوم: عدم انعزال

ب - اسباب عزل اختیاری	۱۱۵
۱- عزل قاضی توسط امام	۱۱۵
تحقیق مسأله	۱۱۷
پاسخ به یک سؤال	۱۱۷
قول اول: جایز نیست	۱۱۷
قول دوم: جایز است	۱۱۸
۲- استعفای قاضی	۱۱۸
فروع	۱۱۸
وظایف قاضی:	۱۱۹
وظیفه اول	۱۱۹
وظیفه دوم	۱۱۹
وظیفه سوم	۱۲۰
وظیفه چهارم	۱۲۰
وظیفه پنجم	۱۲۱
وظیفه ششم	۱۲۲
وظیفه هفتم	۱۲۶
وظیفه هشتم	۱۲۶
وظیفه نهم	۱۲۷
وظیفه دهم	۱۲۸
وظیفه یازدهم	۱۲۸
مسائل مرتبط با قاضی	۱۲۹
۱- موارد عدم نفوذ حکم قاضی	۱۲۹
موانع رسیدگی قضایی	۱۳۰
موانع رسیدگی قضایی در فقه اسلامی	۱۳۱

۱۳۱	بررسی شهادت نزدیکان.....
۱۳۱	دیدگاه اول: پذیرش شهادت نزدیکان و خویشاوندان مطلقا:.....
۱۳۲	ادله دیدگاه اول.....
۱۳۴	دیدگاه دوم.....
۱۳۶	نتیجه.....
۱۳۶	۲- استقلال قضایی.....
۱۳۶	مفهوم استقلال قضایی.....
۱۳۷	الف- استقلال قضایی در قرآن کریم.....
۱۳۷	ب- سابقه استقلال قضایی در روایات.....
۱۳۸	یک نمونه.....
۱۴۰	جدایی قوه قضائیه از قوه مجریه.....
۱۴۰	یک نمونه.....
۱۴۱	نتیجه.....
۱۴۲	شروط استماع دعوی.....
۱۴۲	۱- شرائط دعوی.....
۱۴۳	۲- مدعی.....
۱۴۵	شرائط مدعی.....
۱۴۶	ب- رشد.....
۱۴۷	ج- ذی نفع باشد.....
۱۴۷	یک فرع.....
۱۴۷	آیا اثبات وکیل بودن یا ولی بودن در استماع دعوا شرط است؟.....
۱۴۸	د- مدعی باید در ایراد دعوا جازم باشد.....
۱۴۸	ه- طرح دعوا برای رفع خصومت باشد نه.....
۱۴۹	و- عدم وجود تنازع در ادعا.....

نکته	۱۴۹
۳- شرائط مدّعی علیه	۱۴۹
الف - بلوغ و عقل	۱۵۰
ب - معلوم باشد	۱۵۰
ج - انتساب جرم به او ممکن باشد	۱۵۰
۴- شرائط مدّعی به	۱۵۱
الف - قابل تملک باشد	۱۵۱
تنبيهان	۱۵۱
ب - امری ممکن باشد نه محال	۱۵۱
د - مدّعی به معلوم باشد	۱۵۲
قول اول: عدم قبول	۱۵۲
قول دوم: آن است که پذیرفته می شود	۱۵۳
قول سوم: تفصیل	۱۵۴
قول چهارم: مصالحه	۱۵۴
ادله اثبات دعوا	۱۵۵
تعریف	۱۵۵
اهمیت دلیل	۱۵۶
اقسام دلیل	۱۵۶
دسته اول - ادله مشترک:	۱۵۷
۱- اقرار:	۱۵۷
معنای اقرار	۱۵۷
اهمیت اقرار	۱۵۸
ادله اعتبار اقرار	۱۵۸
۱- قرآن کریم	۱۵۸

۱۵۹	۲-روایات.....
۱۵۹	۳-عقل.....
۱۶۰	۴-سیره.....
۱۶۱	۵-اجماع.....
۱۶۲	آثار اقرار.....
۱۶۲	الف-قاطع بودن.....
۱۶۲	ب-توان اثباتی اقرار در پیوند با موضوع آن است.....
۱۶۲	ج-انحصار نفوذ اقرار نسبت به خود شخص.....
۱۶۳	۲-شهادت (بینه):.....
۱۶۳	معنای شهادت.....
۱۶۴	مشروعیت شهادت.....
۱۶۵	نصاب معتبر در شهادت.....
۱۶۶	شرایط موضوع شهادت.....
۱۶۸	۳-علم قاضی:.....
۱۶۸	مراد از علم قاضی چیست؟.....
۱۷۰	تعیین محل نزاع.....
۱۷۳	حجیت علم قاضی.....
۱۷۳	مورد اول-حجیت علم شخصی امام.....
۱۷۳	معصوم علیه السلام
۱۸۰	مورد دوم-حجیت علم قاضی غیر معصوم.....
۱۸۸	قول اول.....
۱۸۹	ادله قول مشهور.....
۱۸۹	۱-آیات قرآن کریم.....
۱۸۹	دسته اول:.....

دسته دوم:	۱۹۰
دسته سوم:	۱۹۲
۲-روایات:	۱۹۳
الف- صحیحۃ سلیمان بن خالد:	۱۹۳
ب- روایت حسین بن خالد:	۱۹۴
مناقشه	۱۹۴
۳- اجماع:	۱۹۷
سؤال: چگونه می توان ادعا کرد که فقهای امامیه در این مسأله اتفاق نظر و اجماع کرده اند، در حالی که ابن جنید به صراحت با این قول مخالفت ورزیده و جایز نمی داند	۱۹۹
جواب:	۱۹۹
۴- حجیت فتوای مفتی با شرایط مقررّه در باب تقلید که مسلماً فوق حکم قاضی در حدود و تعزیرات و دفع خصومات و حل و فصل مرافعات می باشد، می تواند حجیت حکم قاضی را مستنداً به علم او اثبات کند:	۲۰۰
۵- علم قاضی از بینه ای که اراده کشف واقع از آن می شود، قویتر است:	۲۰۱
۶- استلزام فسق قاضی یا استنکاف از صدور حکم:	۲۰۱
۷- استلزام عدم وجوب انکار منکر و اظهار حق:	۲۰۲
نتیجه	۲۰۳
استثناء	۲۰۳
فرعان	۲۰۴
قول دوم - عدم حجیت علم قاضی مطلقاً:	۲۰۴
ادله قائلین به عدم اعتبار علم قاضی	۲۰۴
الف - سیره نبوی ۶	۲۰۴
پاسخ:	۲۰۵
ب - برخی روایات خاصه	۲۰۵

۲۰۶	جواب از این استدلال:
۲۰۸	۲- روایت ابن عباس (در مورد ملاعنه)
۲۰۸	تقریب استدلال
۲۰۹	جواب
۲۰۹	۳- روایت ضمره بن ابی ضمره
۲۰۹	تقریب استدلال
۲۱۰	جواب
۲۱۱	۴- معتبره دادود بن فرقد
۲۱۲	اشکال به این دلیل، منظور از روایت این
۲۱۲	۵- مقتضای اصل عملی
۲۱۳	موارد استثناء
۲۱۴	نتیجه
۲۱۵	چند نکته
۲۱۵	نکته اول: بنابر قول مشهور همان گونه که
۲۱۵	نکته دوم: یکی از فقهای معاصر می گوید:
۲۱۶	نکته سوم:
۲۱۶	آیا اگر مجرم از گناه خود توبه کند، بر فرض حجیت علم قاضی باز هم قاضی می تواند او را عفو نماید؟
۲۱۶	پاسخ
۲۱۷	نکته چهارم:
۲۱۷	آیا علم قاضی ملحق به اقرار است، یا بینه یا طریق سومی است؟
۲۱۹	قول سوم: تفصیل میان حق الناس و حق الله:
۲۲۴	دلیل این قول
۲۲۴	قول چهارم: تفصیل میان حقوق الله و حقوق الناس:

۲۲۵	دلیل این قول
۲۲۷	۴- قَسَم:
۲۲۷	تعریف قَسَم
۲۲۷	دلیل اعتبار قسم
۲۲۸	شیوه ادای قسم
۲۲۸	۱- قسم با لفظ جلاله باشد
۲۲۸	آیا قسم به غیر لفظ جلاله جایز است؟
۲۳۰	۲- تغلیظ قسم
۲۳۰	کیفیت تغلیظ کافر
۲۳۱	۳- استحباب موعظه قبل از قسم دادن
۲۳۲	شرایط حالف
۲۳۳	قسم باید با قطع و یقین باشد
۲۳۴	قسم در مجلس حکم باشد
۲۳۴	مباشرت در قسم
۲۳۴	چگونگی قسم خوردن آدم لال
۲۳۶	آیا مدعی باید از مدعی علیه تقاضای قسم نماید؟
۲۳۸	حال اگر مدعی نداند که باید از قاضی درخواست کند برای قسم دادن منکر وظیفه چیست؟
۲۳۸	آیا قسم تبرعی اعتبار دارد؟
۲۳۸	بعد از قسم مدعی علیه و سقوط دعوا آیا حق اقامه شاهد یا اخذ مال از روی تقاض دارد؟
۲۳۹	احکام یمین مردوده
۲۴۰	قول اول:
۲۴۰	قول دوم:

۲۴۱	در حدود قسم متوجه منکر نمی‌شود.....
۲۴۳	در تساوی شهود جای قسم است.....
۲۴۴	تنبیه.....
۲۴۴	پیامدهای قسم.....
۲۴۴	الف - قطع دعوا.....
	آیا به مجرد اینکه منکر قسم خورد دعوا خاتمه می‌یابد و نیازی به انشاء حکم از طرف قاضی نیست؟.....
۲۴۵	ب - عدم پذیرش دلایل منافی با سوگند جز اقرار.....
۲۴۷	۵- شاهد و قسم:.....
۲۴۷	الف - سوگند تکمیلی.....
۲۴۹	دعاوی درخور اثبات با کمک سوگند تکمیلی.....
۲۴۹	۱- هر امری که بایک شاهد مرد و دو شاهد زن به اثبات می‌رسد.....
۲۵۰	۲- شهادت دادن علیه صبی و مجنون.....
۲۵۱	۳- حرف وصی همراه با شاهد و قسم پذیرفته می‌شود.....
۲۵۱	ب - سوگند استظهاری.....
۲۵۴	ادله خاص دعاوی کیفری.....
۲۵۴	۱- قسامه:.....
۲۵۴	چگونگی قسامه.....
۲۵۵	دلیل اعتبار قسامه.....
۲۵۸	تعداد قسم‌های لازم در قسامه.....
۲۵۸	۲- لعان:.....
۲۶۱	مجلس الحكم (جلسه دادرسی).....
۲۶۱	وظیفه قاضی.....
۲۶۲	دفاع خوانده دعوا (عکس العمل مدعی علیه).....

الف - اقرار:	۲۶۳
حالت آیا بعد از اقرار مقرر حکم حاکم هم الزامی است یا بدون حکم وی نیز مقرر می تواند آنچه	
را که به آنچه اقرار کرده به مقرر له بدهد؟	۲۶۳
آیا حاکم اگر بخواهد به اقرار حکم کند باید با درخواست مدعی باشد یا اینکه خودش می تواند	
بدون درخواست اقدام به صدور حکم کند؟	۲۶۵
قول اول: عدم جواز است	۲۶۵
قول دوم: جایز است	۲۶۵
درخواست کتابت حکم	۲۶۵
صورة الحكم	۲۶۶
دادن فرصت به معسر	۲۶۶
انکار بعد از اقرار	۲۶۷
یک استثناء	۲۶۷
ب - انکار:	۲۶۸
وظیفه مدعی در صورت انکار مدعی علیه	۲۶۸
تعداد شهود	۲۶۹
وظیفه مدعی در صورت فقدان بینه	۲۷۰
مطلب اول: اگر مدعی درخواست قسم کرد	۲۷۰
مطلب دوم: رد قسم	۲۷۳
مطلب سوم: وظیفه قاضی در صورت اصرار منکر به عدم انتخاب قسم یا رد آن به	
مدعی	۲۷۴
ج - سکوت:	۲۷۹
د - نفی علم:	۲۸۰
دادرسی غیابی	۲۸۲
توضیح	۲۸۳

۲۸۳	غایب کیست؟
۲۸۳	قول اول:
۲۸۳	قول دوم:
۲۸۴	ادله بحث
۲۸۵	فروع
۲۸۷	نقض حکم قاضی
۲۸۷	۱- استیناف
۲۸۷	دیدگاه فقها
۲۸۷	دیدگاه اول: عدم جواز استیناف
۲۸۹	مستندات این دیدگاه
۲۸۹	الف - تجدید نظر خلاف اصل است
۲۹۰	ب - ذیل مقبوله عمر بن حنظله
۲۹۰	ج - دلیل عقلی
۲۹۱	د - سیره عقلا
۲۹۲	ه - قاعده نظم اجتماعی
۲۹۲	و - ضرورت تشریع
۲۹۲	ز - اجماع
۲۹۳	دیدگاه دوم: تفصیل
۲۹۴	نقد دیدگاه دوم
۲۹۵	نتیجه
۲۹۶	۲- تجدید نظر
۲۹۶	دیدگاه فقها در مسأله
۲۹۷	حکم تجدید نظر از دیدگاه فقها
۲۹۸	ویژگی های تجدید نظر در فقه اسلامی

۲۹۸	موارد جواز نقض حکم قاضی
۲۹۸	مورد اول، قاضی اول در رعایت موازین
۲۹۸	مورد دوم، در صورت عدم صلاحیت
۲۹۸	مورد سوم، مخالفت حکم قاضی با دلیل قطعی یا ضرورت فقهی
۳۰۲	۳- فرجام خواهی
۳۰۲	فرجام خواهی در قوانین موضوعه
۳۰۲	مفهوم فرجام خواهی در امور حقوقی (مدنی) چیست؟
۳۰۲	تفاوت فرجام خواهی و تجدید نظر خواهی در امور حقوقی
۳۰۳	کدام یک از آراء حقوقی قابل فرجام خواهی می باشد؟
۳۰۴	ب- فرجام خواهی از آراء کیفری
۳۰۵	کدام یک از آراء کیفری قابل فرجام خواهی می باشند؟
۳۰۵	فرجام خواهی از منظر فقه
۳۰۶	وکالت در دعاوی
۳۰۶	کلمات فقها در اعتبار وکالت
۳۰۸	دلیل اعتبار وکالت
۳۰۸	شروط وکالت
۳۰۸	الف- متّجز بودن
۳۰۹	ب- تعیین موکّل فیه
۳۰۹	شروط موکّل
۳۱۰	شروط وکیل
۳۱۲	در چه مواردی وکالت پذیرفته نیست؟
۳۱۲	حکم وکیل کردن دیگری در اثبات
۳۱۴	هزینه دادرسی
۳۱۴	تعریف

- ۱- آیا دادگاه می‌تواند از دادخواه هزینه دریافت کند، یا نظر به اینکه دادرسی و قضاوت بر قاضی واجب است نمی‌تواند هزینه‌ای دریافت نماید؟ ۳۱۴
- ۲- هزینه‌های که خواهان برای دستیابی به حق خود می‌پردازد بر عهده چه کسی است؟ ۳۱۶
- قول اول: این هزینه‌ها را باید حاکم از بیت ۳۲۰
- قول دوم: این است که اگر بیت المال نباشد باید مدعی این هزینه را تحمل نماید ۳۲۰
- قول سوم: بعضی از فقهای متأخر گفته‌اند: طبق قواعد ضمان قهری (ضمان به تسبیب) چون محکوم علیه سبب این هزینه و خسارت شده است باید سرانجام این خسارت را او تحمل کند ۳۲۰
- دلیل اول: حدیث «لا ضرر» ۳۲۰
- متن روایت: ۳۲۱
- بررسی روایت از نظر سند و دلالت ۳۲۲
- الف - سند روایت ۳۲۲
- مفهوم لغوی و اصطلاحی ضرر و ضرار ۳۲۲
- مفهوم لغوی ضرر و ضرار ۳۲۲
- ضرر و ضرار در اصطلاح فقیهان ۳۲۴
- مفاد قاعده لا ضرر ۳۲۴
- نظریه اول: نفی ضرر غیر متدارک ۳۲۴
- نظریه دوم: نفی از وارد کردن ضرر به صورت حکم مولوی حکومتی ۳۲۵
- نظریه سوم: نفی از وارد کردن ضرر به دیگری (یا به صورت مطلق حتی بر خویش) ۳۲۶
- نظریه چهارم: نفی حکم ضرری به وسیله نفی موضوع ضرری ۳۲۶
- نظریه پنجم: نفی حکم ضرری ۳۲۷
- نتیجه‌گیری ۳۲۹
- موارد استنادی دیگر به قاعده لا ضرر در فقه امامیه ۳۳۰
- ۱- استقلال سفیه در ازدواج و سقوط ولایت در صورت امتناع ولی از تزویج ۳۳۰

۳۳۱	۲- سقوط حق حضانت طفل توسط مادر
۳۳۲	تقریب استدلال به حدیث «لا ضرر» برای لزوم پرداخت هزینه دادرسی توسط مدعی
۳۳۲	علیه
۳۳۳	دلیل دوم: قاعده تسبیب مباشر
۳۳۳	تحقیق مسأله
۳۳۴	اجرای احکام
۳۳۴	چگونگی اجرای احکام
۳۳۴	الف- اجرای احکام مربوط به امور مالی
۳۳۵	ب- اجرای احکام مربوط به امور جزائی و کیفری
۳۳۶	۱- آیا حضور صاحب حق در اجرای حکم لازم است؟
۳۳۷	۲- آیا حضور قاضی در حین اجرای حکم لازم است؟
۳۳۸	۳- رعایت حال مجرم
۳۳۹	رعایت حال مجرم از نظرگاه قوانین جزایی
۳۴۰	۴- انتخاب زمان و مکان مناسب برای اجرای حکم
۳۴۱	۵- ملاطفت با مجرم بعد از اجرای حد
۳۴۲	۶- آیا کارمند دادگاه حق اجرای احکام را دارد؟
۳۴۴	۷- اگر قاضی و یا کارمند به گردش حدی باشد آیا می تواند حد را اجرا نماید؟
۳۴۸	۸- آیا تعدی حاکم در انشای حکم و یا تعدی مجری حکم در اجرا سبب ضمان می شود؟
۳۵۰	۹- حضور عده ای از مؤمنین هنگام اجرای احکام
۳۵۱	۱۰- آیا تأخیر در اجرای حکم جایز است؟
۳۵۳	فهرست منابع و مآخذ
۳۶۵	فهرست تفصیلی کتاب